

Krachtgezinnen in de praktijk

Naam: Anne Carlijn Mulder

Studentnummer: 170991

Emailadres: acmulder@student.che.nl

Opleiding: Social Work

Studiejaar: 2021-2022

Trajectbegeleider: Alie Wiertsema

Feedbackgever: Adriana de Ridder

Beoordelaar: Anja Vrijmoeth

Betrokken bij het onderzoek: Hugo Plaisier, Lectoraat Jeugd & Gezin.

Opdrachtgever: Salvo D'Agata

SAMENVATTING

In dit onderzoek staat de vraag 'Wat zijn de werkzame factoren in het begeleidingsproces tussen kracht -en vraaggezinnen?' centraal. Dit onderzoek heeft als doel om in april 2022 de werkzame factoren in de praktijk in kaart gebracht te hebben en zo op grond van de onderzoeksresultaten een adviesrapport aan te leveren.

Dit onderzoek is gedaan voor het lectoraat jeugd en gezin van de Christelijke Hogeschool Ede en is in opdracht van Spring Up onder leiding van Salvo D'Agata en op verzoek van de gemeente Ede. Spring Up is een zorgadviesbureau die Salvo samen met zijn vrouw Monique D'Agata opgezet heeft. In 2019 kwamen zij met het concept krachtgezinnen om uithuisplaatsing te voorkomen. Dit doel sluit aan bij de nieuwe Jeugdwet, die ambitie heeft om het aantal uithuisplaatsingen onder jeugdigen te voorkomen (Movisie, 2015). Gemeente Ede is de eerste gemeente die aan de slag is gegaan met de krachtgezinnen maar ook gemeente Groningen (Westerkwartier) hebben een krachtgezin traject lopen. Er wordt nu een tijdje gewerkt met de krachtgezinnen en er werd een overzicht gemist van de werkzame factoren in de begeleiding tussen de kracht- en vraaggezinnen. Door deze werkzame factoren inzichtelijk te krijgen, kunnen meer gemeenten in Nederland gaan werken met de krachtgezinnen. De gemeente Ede zal dit onderzoek beschouwen als beleidsevaluatie.

Er is kwalitatief onderzoek gedaan door middel van literatuuronderzoek, praktijkonderzoek en dossieronderzoek. De literatuur richtte zich op de werkzame factoren in de begeleiding met gezinnen. Voor het praktijkonderzoek zijn er 7 semigestructureerde interviews afgenomen bij 3 krachtgezinnen, 2 vraaggezinnen en 2 gezinsregisseurs binnen de gemeente Ede. Er zijn drie dossiers onderzocht van de krachtgezinnen en één profiel die opgezet is om te meten waar krachtgezinnen aan moeten voldoen.

Uit de literatuur blijkt dat het uitgaan van de eigen kracht, een luisterend oor bieden, de veiligheid waarborgen, je basishouding en de gezinsgerichte benadering aansluit bij het werken met gezinnen. Uit de praktijk blijkt dat bereikbaarheid van de krachtgezinnen, de regie houden bij de vraaggezinnen, de gelijkwaardige relatie en het stimuleren van eigen kracht, werkzame factoren zijn in het begeleidingsproces. Vanuit de gezinsregisseurs van de gemeente Ede wordt belangrijk geacht dat er moet worden opgepast met het afbakenen van de trajectduur omdat daarmee de zorg kan verslechteren, de laagdrempelige manier van hulpverlening wordt gezien als een werkende factor omdat dit soort voor een onderlinge relatie.

Uit de bekeken dossiers blijkt dat de krachtgezinnen zich hebben aangemeld met een innerlijke motivatie en die stralen zij uit in de begeleiding naar de vraaggezinnen toe. Door hun vaak vele jaren ervaring, sluiten zij aan op de vraaggezinnen.

Met behulp van het beantwoorden van de deelvragen is er antwoord gegeven op de hoofdvraag 'Wat zijn de werkzame factoren in het begeleidingsproces tussen vraag- en krachtgezinnen?' Uit het onderzoek kan de conclusie worden getrokken dat de werkzame factoren in het begeleidingsproces tussen de vraag- en krachtgezinnen overeenkomen met hetgeen van de literatuur beschrijft over de werkzame factoren in de begeleiding met gezinnen. De behoefte van de krachtgezinnen om bereikbaar te zijn voor het vraaggezin, te helpen waar nodig en bovenal een relatie op te bouwen sluit aan bij hetgeen wat het vraaggezin nodig heeft, namelijk; het gevoel dat zij bij iemand terecht kunnen wanneer zij dat nodig hebben, iemand die hun problemen snapt en begrijpt maar bovenal iemand die naast hen gaat staan, op een gelijkwaardige en laagdrempelige manier. Het is een effectieve vorm van hulpverlening die aansluit op de behoefte van het vraaggezin door de laagdrempelige manier, financieel heeft het voordelen, er wordt simpelweg meer bereikt dan andere, ook langere, trajecten binnen de hulpverlening. Afgestoken tegen bestaande ambulante zorg en verblijfszorg blijkt een krachtgezin een doelmatige hulpverleningsvorm te zijn (zie bijlage E).

Samenvatting	0
Afkortingen en begrippen	4
1. Inleiding	4
Aanleiding	4
Context.....	5
De organisatie	6
Doelgroep	6
Eerdere onderzoeken	6
2. Probleemanalyse	6
Probleemstelling	7
De hoofdvraag.....	7
Doelstelling	7
Relevantie:	8
3. methode	8
Soort onderzoek.....	8
Dataverzameling	8
Onderzoekspopulatie.....	9
Data-analyse	10
Validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid	10
Ethische aspecten	10
4. Resultaten	11
4.1. Literatuuronderzoek	11
Deelvraag 1: Wat beschrijft de literatuur over wat werkt in de begeleiding Met gezinnen?	11
4.2 Praktijkonderzoek	13
Deelvraag 2: Wat zijn volgens de vraaggezinne en de krachtgezinnen werkzame factoren binnen het begeleidingsproces?	13
Deelvraag 3: Wat zijn de ervaringen van de verwijzers binnen de gemeente met krachtgezinnen?	15
4.3 Dossieronderzoek.....	17
Deelvraag 4: Welke werkzame factoren komen uit het dossieronderzoek?	17
5. conclusie	18
Conclusie per deelvraag.....	18
Eindconclusie	18
6. Discussie	19

7. Aanbevelingen.....	20
Literatuurlijst.....	21
Bijlage A: profiel krachtgezin.....	25
Profiel Krachtgezin (Springup, 2019).....	25
Bijlage b: Vragenlijsten.....	27
Bijlage c: Coderingen.....	29
Bijlage D: Presentatie	31
Bijlage E: kostenoverzicht pilot krachtgezinnen	32

AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN

Hieronder worden enkele begrippen geplaatst en uitgelegd die meerdere keren zullen terugkomen in het onderzoeksverslag.

Krachtgezinnen: Krachtgezinnen zijn gezinnen waarvan minimaal één ouder SKJ- of BIG-geregistreerd is. Een krachtgezin is erop gericht om voor maximaal één jaar kwetsbare -en- gezinnen met een hulpvraag te ondersteunen met opvoedadvies door de verbinding in het dagelijks leven aan te gaan. (Spring Up, z.d.)

Vraaggezin: Een vraaggezin is een gezin met een hulpvraag die gekoppeld is aan een krachtgezin. Samen gaan zij het traject aan.

1. INLEIDING

AANLEIDING

Via het lectoraat Jeugd & Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede zijn er verschillende onderzoeken uitgevoerd rondom het onderwerp krachtgezinnen. De aanleiding van deze onderzoeken is het toenemende aantal uithuisplaatsingen in Nederland. De afgelopen jaren is dit regelmatig in het nieuws geweest. Bij 29.550 kinderen was er in 2018 sprake van een ondertoezichtstelling (inspectie gezondheidszorg en jeugd, 2019).

Dit signaal kwam binnen bij Salvo D'Agata, oprichter van Spring Up. Spring Up is een zorgadviesbureau die opgezet is door Salvo en Monique D'Agata. Spring Up biedt ondersteuning aan particulieren en organisaties bij complexe vraagstukken die kunnen gaan over verbetering binnen de zorgsector en coaching (D'Agata, 2019). Het uitgangspunt van Spring Up is om gebruik te maken van bestaande sociale structuren in het gewone leven om zo tot een oplossing voor een vraagstuk te komen. Spring Up is gevestigd in Arnhem. Salvo D'Agata is de contactpersoon voor dit onderzoek. Salvo is jaren betrokken geweest bij gezinshuizen en kwam ook in aanraking met steungezinnen. Deze twee vormen van hulpverlening wilde hij graag combineren. Hier kwam de vorm krachtgezin uit. Een krachtgezin bestaat uit tenminste één ouder met een SKJ-registratie. En beide ouders die ervaring hebben in de hulpverlening (Spring Up, z.d.). Dit zodat er ook vanuit een professionele achtergrond gewerkt zou worden en er dicht wordt aangesloten bij het vraaggezin

In begin 2020 is er een onderzoek geweest waarin krachtgezinnen vergeleken werden met andere ambulante hulpverleningsvormen. In 2021 zijn er twee onderzoeken geweest die onderzoek gedaan hebben naar de methodische onderbouwing bij krachtgezinnen en wat in de praktijk de overeenkomsten zijn tussen gezinshuizen en krachtgezinnen. Via het lectoraat kwam hier een nieuw onderzoek uit voort; namelijk het ontdekken van de werkzame factoren tussen de kracht- en vraaggezinnen in de begeleiding. Er wordt nu binnen de gemeente Ede met twee krachtgezinnen gewerkt en beide krachtgezinnen hebben één of twee vraaggezinnen die zij ondersteunen. In 2020 is de pilot gestart. Dit onderzoek evalueert de pilotperiode. De status van dit onderzoek is die van een gemeentelijke beleidsevaluatie. Deze krachtgezinnen bieden opvoedondersteuning aan vraaggezinnen waar uithuisplaatsing dreigt. Deze ondersteuning wordt op verschillende momenten op de dag geboden binnen het huis van het vraaggezin.

Deze onderzoeksvraag trok mijn interesse omdat uithuisplaatsingen een probleem in de jeugdzorg zijn waarbij ook veel bijkomende problemen naar voren komen bij jeugdigen en het gezin. In mijn werk in de jeugdzorg is te merken dat veel kinderen die trauma's hebben opgelopen doordat zij (gedwongen) uit huis zijn geplaatst. Door de werkzame factoren tussen kracht- en vraaggezinnen te ontdekken hoop ik dat er meer gemeenten kunnen starten met deze vorm van hulpverlening. Ik hoop voor de toekomst dat krachtgezinnen eraan kunnen/zullen bijdragen dat de uithuisplaatsingen verminderd worden en dat kinderen hierdoor minder traumatische ervaringen opdoen.

CONTEXT

Om inzicht te geven in de context van het onderzoek, wordt dit beschreven op macro-, meso- en microniveau (Jans-Beken, 2021).

Macroniveau

Op 1 januari 2015 heeft er een transitie plaatsgevonden in de jeugdzorg. Voor 1 januari werd de zorg geregeld vanuit de Wet op de Jeugdzorg en na 1 januari 2015 werd dit de verantwoordelijkheid van de desbetreffende gemeente. De nieuwe jeugdwet had onder andere als doel om het aantal uithuisplaatsingen van jeugdigen te verminderen. Om dit waar te kunnen maken zou er meer gerichte hulp komen voor het gezin (Movisie, 2015). Echter liepen de uithuisplaatsingen na 2015 juist op. Deze uithuisplaatsingen hebben een grote impact op de jeugdigen gehad blijkt uit onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut (2020). Jeugdigen kampen met verschillende problemen, zoals bijvoorbeeld een trauma, waardoor zij professionele hulp nodig hebben.

Uithuisplaatsingen komen de laatste tijd vaak in het nieuws. Rondom het gehele toeslagenschandaal zijn er veel kinderen onnodig uithuisgeplaatst. Ouders zouden niet in staat zijn geweest om zorg te dragen voor hun kinderen door hoge schulden. Volgens Dekker (2021) is er in de gehele beschermingsketen van de jeugdbescherming een gebrek aan een goed feitenonderzoek en goede diagnostiek na gesignaleerd gezinsgeweld. De vrees dat een keertje spijbelen meteen gemeld kan worden als kindermishandeling zorgt ervoor dat ouders minder snel hulp zoeken. De afgelopen jaren is er veel kritiek op Veilig Thuis. Volgens verschillende media zouden zij onterecht kinderen uithuisplaatsen en de onveilige thuissituatie niet aanpakken.

Het concept krachtgezinnen sluit aan bij de ambitie en doelen die de jeugdwet voor ogen had. Het doel van de krachtgezinnen is namelijk gerichte zorg aan huis bieden voor het vraaggezin, dit om zo uithuisplaatsing te voorkomen. Er wordt nu een jaar gewerkt met krachtgezinnen en de eerste evaluaties zijn positief. Er wordt gezien dat de laagdrempelige manier van hulpverlening aan huis aanslaat. Andere gemeenten in Nederland zijn ook geïnteresseerd en willen graag om tafel om dit project 'krachtgezinnen' te bespreken.

Mesoniveau

De gemeente Ede is de eerste gemeente in Nederland die krachtgezinnen in zet om uithuisplaatsing te voorkomen. Op dit moment zijn er 2 krachtgezinnen actief in de gemeente Ede en een derde gezin is gestart in de gemeente Westerkwartier, Groningen. In Alphen aan den Rijn is een vierde krachtgezin geworven. Deze bevindt zich nog in de matchingfase. Er wordt gekeken of er meerdere krachtgezinnen kunnen gaan starten en of er meer vraaggezinnen gekoppeld kunnen worden aan een krachtgezin.

Wethouder Meijer van de gemeente Ede geeft aan dat krachtgezinnen passen bij de visie dat de hulpverlening zo normaal mogelijk blijft en dat de hulpverlening het liefst in het eigen gezin plaatsvindt (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2020). De inzet van de krachtgezinnen kan, zo laat onderzoek tot nu toe zien, leiden tot minder uithuisplaatsingen.

Uit een onderzoek van Prins (2021) voor Zorg + welzijn blijkt dat een gezinsregisseur uit het sociale team Ede benoemt dat krachtgezinnen in een paar maanden meer hebben bijgedragen dan alle andere hulpverlening in de afgelopen jaren.

Microniveau

Krachtgezinnen zijn gezinnen waarvan minimaal één ouder SKJ- of BIG-geregistreerd is. Een krachtgezin is erop gericht om voor maximaal één jaar kwetsbare -en- gezinnen met een hulpvraag te ondersteunen met opvoedadvies door de verbinding in het dagelijks leven aan te gaan. Zo kan een krachtgezin bijvoorbeeld samen gaan eten met het vraaggezin (Spring Up, z.d.). Krachtgezinnen zijn laagdrempeliger dan de ambulante vorm van hulpverlening. Dit kan ervoor zorgen dat het vraaggezin zich sneller veilig voelt. Ook ziet een krachtgezin meer

van het kwetsbare gezin, dit omdat ze vaker bij elkaar zijn. Een krachtgezin is 24/7 bereikbaar. Op de achtergrond kijkt een gedragswetenschapper mee met de krachtgezinnen. Waar nodig geeft de gedragswetenschapper de krachtgezinnen advies over de begeleiding (Spring Up, z.d.).

DE ORGANISATIE

Dit onderzoek wordt gedaan in opdracht van zorgadviesbureau Spring Up te Arnhem. Spring Up werkt vanuit zes kernwaarden: persoonlijk, geïnspireerd, professioneel, creatief, ontspringend en bekrachtigend. Spring Up is opgezet door Salvo en Monique D'Agata. Voor dit onderzoek is Salvo contactpersoon. Salvo ondersteunt de particulieren en organisaties bij complexe vraagstukken (D'Agata, 2019). Dit kan gaan over verbeteringen maar er worden ook trainingen aangeboden.

DOELGROEP

De doelgroep betreft jeugdigen en hun ouders en of verzorgers die kampen met problemen in de thuissituatie. Deze gezinnen hebben vaak al veel hulpverlening zien komen en gaan. Krachtgezinnen werken samen met kinderen die verkeren in een gezin waar uithuisplaatsing dreigt, het kan gaan om vrijwillige uithuisplaatsing of een gedwongen plaatsing (Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, 2019).

De gezinsregisseurs die betrokken zijn vanuit de gemeente horen ook bij deze doelgroep omdat zij deze vraaggezinnen vaak al lang kennen en de begeleiding tussen de kracht- en vraaggezinnen volgen en hulp aanbieden waar nodig.

EERDERE ONDERZOEKEN

Er zijn in 2020 en 2021 in totaal drie onderzoeken geweest rondom het onderwerp krachtgezinnen. deze onderzoeken zijn uitgevoerd door studenten van de Christelijke Hogeschool Ede. Er moet nu gekeken worden naar wat effectief was voor de krachtgezinnen en vraaggezinnen. Binnen de krachtgezinnen zijn er positieve evaluaties geweest en er wordt nu ook gekeken of het project krachtgezinnen uitgebreid kunnen worden naar andere plaatsen in Nederland.

2. PROBLEEMANALYSE

De probleemanalyse wordt beschreven aan de hand van de 6W-methode. Deze methode bestaat uit zes vaste vragen die het praktijkprobleem inzichtelijk maken (Verhoeven, 2018).

De reden voor dit onderzoek is de toeneming van uithuisplaatsingen. De Nieuwe Jeugdwet van 2015 had de ambitie om het aantal uithuisplaatsingen onder jeugdigen te verminderen. Toch is het aantal uithuisplaatsingen gestegen. Van zo'n 40.000 kinderen in 2015 tot ruim 43.000 kinderen in 2019 (Dijkshoorn, 2020). De toeslagenaffaire van de Belastingdienst heeft daar helaas een bijdrage aan geleverd met 1115 kinderen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). Er werd vaak geconstateerd dat het goed was om kinderen uit huis te plaatsen omdat de gedragsproblemen erger werden, echter wordt er nu gezien dat gedragsproblemen juist komen door uithuisplaatsingen.

De problematiek van de uithuisgeplaatste kinderen is te typeren als complex en meervoudig. Er is sprake van een combinatie van problemen: druk, opstand, antisociaal gedaan en vaak sprake van een stoornis (van der Steege, 2013).

Doordat deze kinderen vaak verplaatst worden van pleeggezin naar pleeggezin leidt dit tot veel discontinuïteit in het leven van kinderen binnen de jeugdzorg. Er is tot nu toe te weinig aandacht voor continuïteit en stabiliteit

van de omgeving van uithuisgeplaatste kinderen. In tegenstelling tot Groot-Brittannië en de Verenigde Staten, daar is het een expliciet doel om een permanente plek te vinden voor het uithuisgeplaatste kind.

Volgens het Internationale Verdrag voor de rechten van het kind heeft een kind recht op plek bij uithuisplaatsing in een vervangend gezin, een pleeggezin of een anderszins professioneel gezin zoals een gezinshuis. Het uitgangspunt is dat een kind zo 'normaal' mogelijk kan opgroeien ondanks zijn gedragsproblemen.

Door deze toenemende problemen is in 2019 het concept krachtgezinnen ontstaan door Spring Up in opdracht van Salvo D'Agata. Uit onderzoek van Erkelens en Verboom (2020) is gebleken dat er behoefte is aan krachtgezinnen. Krachtgezinnen draaien nu een tijdje mee en het nu van belang om te onderzoeken waarom krachtgezinnen werken en wat de werkzame factoren zijn binnen de begeleiding tussen kracht- en vraaggezinnen. Dit is van belang zodat het duidelijk is wat werkt in de begeleiding tussen de kracht- en vraaggezinnen en dit meegenomen kan worden naar andere gemeenten die willen werken met het concept krachtgezinnen.

Op dit moment wordt er in gemeente Ede voornamelijk gewerkt met de krachtgezinnen en focussen we in mijn onderzoek op de gemeente Ede om de werkzame factoren te onderzoeken en te ontdekken. Daarnaast wordt ook gemeente Westerkwartier (Groningen) meegenomen omdat ook daar gewerkt wordt als krachtgezin. Het is belangrijk dat er gekeken wordt naar wat effectief is in het contact tussen de krachtgezinnen en vraaggezinnen en wat heeft gewerkt om dit proces te laten groeien. Het onderzoek richt zich op de praktijk, de krachtgezinnen en de vraaggezinnen. De verwijzers binnen het sociaal team Ede worden ook meegenomen omdat ook zij hebben ervaren dat deze vorm van hulpverlening veel vruchten afwerpt. De resultaten van dit onderzoek kunnen een bijdrage leveren aan nieuwe krachtgezinnen die ingezet worden in Ede of andere gemeenten. Voor gemeenten kan dit onderzoek bijdragen aan het inzichtelijk krijgen wat krachtgezinnen precies doen en wat hun hulp kan betekenen in het voorkomen van uithuisplaatsingen.

PROBLEEMSTELLING

Het is onvoldoende duidelijk wat de werkzame factoren zijn van krachtgezinnen in de begeleiding met de vraaggezinnen, krachtgezinnen kunnen worden ingezet om uithuisplaatsing te voorkomen en laagdrempelige hulpverlening te bieden aan de vraaggezinnen.

DE HOOFDVRAAG

Wat zijn de werkzame factoren in het begeleidingsproces tussen vraag- en krachtgezinnen?

Deelvraag 1: Wat beschrijft de literatuur over de werkzame factoren in de begeleiding met gezinnen?

Deelvraag 2: Wat zijn volgens de kracht- en vraaggezinnen werkzame factoren binnen het begeleidingsproces?

Deelvraag 3: Wat zijn de ervaringen van de gezinsregisseurs binnen de gemeente met krachtgezinnen?

Deelvraag 4: Welke werkzame factoren komen uit dossieronderzoek van de krachtgezinnen?

DOELSTELLING

Dit onderzoek heeft tot doel een adviesrapport aan de hand van de onderzoeksresultaten aan te leveren april 2022, het adviesrapport bevat adviezen rondom de werkzame factoren. Deze adviezen gaan over welke werkzame factoren er zijn en hoe er door Spring Up bij meer gemeenten in Nederland krachtgezinnen ingezet kan worden. Voor de gemeente Ede heeft dit onderzoek het doel om de pilot die gestart is in 2019 te evalueren.

RELEVANTIE:

Dit onderzoek heeft een grote mate van beroepsrelevantie. Het probleem is actueel en er ligt veel druk op de toename van de uithuisplaatsingen in de maatschappij. Aan de andere kant is er veel kritiek in de maatschappij op de uithuisplaatsingen en dit maakt het al met al een relevant probleem. Om de uithuisplaatsingen te voorkomen -welke nog steeds stijgen- (inspectie gezondheidszorg, 2020) worden deze krachtgezinnen ingezet. In de praktijk blijkt dat dit concept effectief werkt. Door te kijken naar wat maakt dat deze krachtgezinnen werken, wordt er gekeken naar de werkzame factoren. Deze bijdrage wordt omgezet in aanbevelingen aan de gemeente Ede en Spring Up, dit zodat beide hiermee verder kunnen en het aantal krachtgezinnen uitgebreid kan worden binnen de gemeente Ede of eventueel zelfs naar meerdere gemeenten binnen Nederland.

Bovendien is het innovatief. Uithuisplaatsingen komen vaak in het nieuws en kan op lange termijn zorgen voor traumatische problemen. (Van Rossum Du Chattel, 2020). Er wordt geworsteld met het feit wat nou de beste oplossing is voor het kind en gezin en welk besluit hierin het minst schadelijk is voor het kind. Hierom is krachtgezinnen opgestart. De aanbevelingen uit dit onderzoek kunnen bijdragen aan het voorkomen van uithuisplaatsingen binnen Nederland zodat ook kinderen minder snel traumatische gebeurtenissen meemaken en het kind thuis kan blijven wonen met (tijdige) ondersteuning van een krachtgezin.

3. METHODE

SOORT ONDERZOEK

Dit onderzoek betreft een kwalitatief onderzoek. Bij kwalitatief onderzoek voert de onderzoeker het onderzoek uit in het 'veld', in de werkelijkheid. Deze methode geeft inzicht in de verschillende opvattingen en interpretaties die mensen hebben. (Verhoeven en van der donk & van Lanen, 2019) Kwalitatief onderzoek sluit aan bij dit onderzoek, omdat er gekeken moet worden naar de factoren die werken in de samenwerking tussen de kracht- en vraaggezinnen. Er moet gekeken worden naar ervaringen en gedachtes van de betrokkenen om de werkzame factoren te onderzoeken.

DATAVERZAMELING

Deelvraag 1: Wat beschrijft de literatuur over, en wat werkt in de begeleiding tussen gezinnen?

De eerste deelvraag is beantwoord door middel van literatuuronderzoek. Door middel van grijze, primaire en secundaire literatuur (Verhoeven, 2018) is er onderzocht wat verschillende bronnen zeggen over wat werkzame factoren zijn in de begeleiding tussen gezinnen. Het inclusiecriteria was dat de bronnen moesten passen bij het onderwerp over de werkzame factoren in de begeleiding tussen gezinnen. Het exclusiecriteria was dat de literatuur niet ouder mocht zijn dan tien jaar. Er is één keer een uitzondering gemaakt om deze criterium, namelijk een bron uit 2013. Deze bron had betrekking op gevolgen van uithuisplaatsing en was nuttig voor het onderzoek. Er werd gebruik gemaakt van verschillende databanken zoals: Google Scholar, Springerlink en de databank van de Christelijke Hogeschool Ede. Er werd gezocht met Nederlandse en Engelse termen. Ook werden sites zoals Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut geraadpleegd en enkele boeken die relevant waren voor het onderwerp. De uitkomsten uit het literatuuronderzoek zijn gebruikt voor de interview vragen.

Deelvraag 2: Wat zijn volgens de kracht- en vraaggezinnen werkzame factoren binnen het begeleidingsproces?

Deelvraag 3: Wat zijn de ervaringen van de gezinsregisseurs met krachtgezinnen?

Deelvraag 2 en 3 zijn beantwoord door het uitvoeren van praktijkonderzoek. Dit is gedaan door het afleggen van interviews met de kracht- en vraaggezinnen. In totaal zijn er 3 krachtgezinnen en 2 vraaggezinnen geïnterviewd. Er is gekeken naar de ervaringen en meningen van kracht- en vraaggezinnen en de zorgaanbieders binnen de gemeenten. Door middel van het afnemen van semigestructureerde interviews worden de deelvragen

beantwoord. Bij semigestructureerde interviews stel je een interviewschema op met vooropgestelde, wat algemenere vragen, maar je mag hier wel van afwijken. Zo kun je bijvoorbeeld doorvragen als iemand iets interessants zegt (Kirsten Dingemane, 2021). Op deze manier is er ook ruimte voor de respondent om eigen ervaringen of belangrijke aspecten te delen. Zo kan het gesprek ook verdiept worden.

Voor deelvraag 3 zijn er 2 gezinsregisseurs geïnterviewd die betrokken zijn bij de krachtgezinnen. Deze gezinsregisseurs zijn beide werkzaam in de gemeente Ede en zijn beide betrokken bij een vraaggezin die zij al langere tijd kennen die gekoppeld is aan een krachtgezin.

De vragenlijsten voor de interviews zijn tot stand gekomen door het operationaliseren van de deelvragen en de begrippen uit het literatuuronderzoek. De deelvragen gaan over de werkzame ervaringen in de begeleiding en hoe de respondenten dit ervaren. Een interview duurde tussen de 30-50 minuten en is vanwege de huidige COVID-19 maatregelen gedaan via Microsoft Teams.

Deelvraag 4: Welke werkzame factoren komen uit het dossieronderzoek?

De methode die werd gebruikt om deze deelvraag te beantwoorden is door middel van dossieronderzoek. Door het inventariseren van informatie uit cliëntdossiers (grijze literatuur) over de krachtgezinnen. Het dossieronderzoek is uitgevoerd aan de hand van verschillende onderwerpen, die gekaderd worden met kernwoorden, van deze kernwoorden zijn korte samenvattingen gemaakt zodat er specifiek gezocht kon worden naar de opgezette kernwoorden. Dit betreft drie portfolio's van de krachtgezinnen die opgesteld zijn tussen 2019 en 2021 en enkele documenten die Spring Up aanreikt om krachtgezinnen te vormen.

ONDERZOEKSPOPULATIE

De onderzoekspopulatie betrof twee vraaggezinnen en twee krachtgezinnen werkzaam binnen gemeente Ede en één krachtgezin wonend in de gemeente Westerkwartier (Groningen). Daarnaast zijn er interviews afgenomen bij twee verwijzers binnen het sociaal team Ede. Bij het selecteren van de kracht- en vraaggezinnen, verwijzers bij de gemeente Ede en de bronnen die zijn gebruikt is er rekening gehouden met de volgende criteria:

Inclusie:

- Krachtgezinnen die al een jaar het traject begeleiden.
- Vraaggezinnen die gekoppeld zijn aan een krachtgezin.
- Verwijzer binnen het sociaal team Ede die minimaal 1 jaar werkzaam zijn bij de gemeente.
- Bronnen zijn geschreven na 2015, dit omdat er toen een stelselwijziging heeft plaatsgevonden.
- Wetenschappelijk onderbouwde bronnen.
- Bronnen die niet ouder zijn dan tien jaar.

Exclusie:

- Nieuwe krachtgezinnen die nog niet gekoppeld zijn aan een vraaggezin.
- Verwijzers binnen het sociaal team Ede die niet gewerkt hebben met krachtgezinnen.
- Bronnen zonder bewijs van herkomst.
- Bronnen ouder dan tien jaar.

DATA-ANALYSE

De interviews zijn getranscribeerd waarna de data thematisch wordt geanalyseerd m.b.v. codering. Dit wordt gedaan d.m.v. het open coderen, axiaal coderen en daarna het selectief coderen volgens de methode van Van der Donk & Van Lanen (2019). Er is gebruik gemaakt van het programma Atlas TI en de bevindingen zijn te vinden in bijlage C. De fragmenten zijn gebundeld en kunnen opgevraagd worden bij de onderzoeker.

VALIDITEIT, BETROUWBAARHEID EN BRUIKBAARHEID

De validiteit is gewaarborgd door het gebruiken van brontriangulatie. Brontriangulatie bevordert de betrouwbaarheid van het onderzoek door het gebruiken van verschillende bronnen zodat je een gedetailleerder en completer inzicht krijgt (Benders, 2021). Er heeft literatuuronderzoek, praktijkonderzoek en dossieronderzoek plaatsgevonden.

Om de bruikbaarheid te waarborgen is het meenemen van de opdrachtgever in de verschillende fases van het onderzoek van belang (Verhoeven, 2018). Ook heeft de opdrachtgever meegedacht in het aandragen van respondenten voor het gehele onderzoek en wordt hij op hoogte gehouden van ontwikkelingen in het onderzoeksproces. De bruikbaarheid wordt verhoogd wanneer de opdrachtgever het onderzoek gebruikt om toe te passen in de praktijk. Dit onderzoek wordt vanuit het lectoraat aangeboden dus zal ook voor de Professionele Leergemeenschap gebruikt worden voor de Christelijke Hogeschool Ede.

Om de betrouwbaarheid te waarborgen zijn de interviews opgenomen, getranscribeerd, en gebruikt voor data-analyse (Verhoeven, 2018). Ten alle tijden is er toestemming gevraagd aan de respondenten om de interviews op te nemen en te gebruiken voor het onderzoek. Na afloop van het onderzoek zijn de opnames verwijderd.

ETHISCHE ASPECTEN

Het is van belang om aan de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit te voldoen (2018). Deze gedragscode gaat uit van vijf principes; Eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid. Alle principes zullen worden gehandhaafd tijdens het onderzoek. De eerlijkheid wordt gehandhaafd door de resultaten te beschrijven zoals ze zijn en geen bronnen te vervalsen. Er zullen wetenschappelijke bronnen worden gebruikt om de zorgvuldigheid te waarborgen. Door het beschrijven van de data-analyse, welke data onderzocht is of wat er bereikt is met de data wordt de transparantie zichtbaar. Er is geen gebruik gemaakt van buiten-wetenschappelijke overwegingen waardoor het onderzoek onafhankelijk is. Het onderzoek is maatschappelijk relevant omdat het bijdraagt aan een oplossing van een probleem dat speelt. Hierdoor wordt de verantwoordelijkheid gewaarborgd.

4. RESULTATEN

4.1. LITERATUURONDERZOEK

DEELVRAAG 1: WAT BESCHRIJFT DE LITERATUUR OVER WAT WERKT IN DE BEGELEIDING MET GEZINNEN?

Met behulp van literatuuronderzoek is er antwoord gegeven op de volgende vraag: ‘Wat beschrijft de literatuur over de werkzame factoren in de begeleiding met gezinnen?’

Inleiding:

Het gezin kan worden gezien als een mini-samenleving waar gezinsleden samenleven en waarbij allerlei taken en rollen op elkaar worden afgestemd (Noordegraaf, z.d.). In een gezinssituatie kan disbalans ontstaan die de draaglast van het gezin vergroten en de draagkracht wordt dan kleiner.

Bij het begeleiden van gezinnen met (meervoudige) problematiek zijn er bepaalde vaardigheden en werkzame factoren die kunnen aanslaan bij het gezin. Vaak hebben gezinnen met (meervoudige) problematiek al veel hulpverlening routes gevolgd en blijkt dit in de praktijk weinig zin te hebben (Nederlands Jeugdinstituut, 2020). Uit verschillende onderzoeken blijkt dat er meerdere werkzame factoren zijn die werken en kunnen aanslaan in de begeleiding met gezinnen. Deze zullen hieronder worden uitgelicht.

Eigen kracht inzetten

Uit een onderzoek van Stam (2019) blijkt dat het betrekken van ouders en kinderen bij de hulp die geboden wordt een positief effect heeft op de effectiviteit van de hulpverlening. Wanneer ouders en kinderen zelf inspraak hebben is de kans groter dat deze hulp aanslaat. De eigen kracht van de gezinnen als uitgangspunt nemen draagt bij aan een positief resultaat van de hulpverlening die geboden wordt. Cliënten (gezinnen) vinden het belangrijk om meegenomen te worden in het proces zodat de begeleiding transparant is.

Een goede band tussen ouders, kind en de hulpverleners is essentieel in het begeleidingsproces. Vanuit de jeugdwet wordt de nadruk ook gelegd op het versterken van de eigen kracht van ouders en kinderen (Gravenstijn & Aartsma, 2015). Zij benoemen zelfs dat dit uiteindelijk kan zorgen voor goedkopere jeugdzorg. Het is de taak van een hulpverlener om de eigen kracht van het gehele gezin te stimuleren. Een hulpverlener hoeft niet met standaardprocedures of bedachte doelen te komen, het gezin moet bij zichzelf nagaan wat zij al kunnen en kunnen inzetten, de hulpverlener moet dit stimuleren en hierop aansluiten.

Hulpverleners kunnen de eigen kracht van cliënten (gezinnen) versterken door goed te communiceren, een respectvolle houding aannemen, empathie tonen en ook het regelmatig contact hebben met het gezin draagt bij aan een goede band. Het is van belang om in de opstelling naar het gezin toe, de balans te vinden tussen het geven van informatie en het ondersteunen van het gezin om zelf te zoeken naar informatie (Bolt, 2019). Het is belangrijk om cliënten zelf te activeren en dat jij als gezinswerker dit ondersteunt. Hierdoor kan hun oplossend vermogen positief worden beïnvloed en krijgen zij vertrouwen om hun problemen zelf aan te pakken en zullen ze dit ook zelf gaan doen.

Een luisterend oor bieden

Cliënten en gezinnen geven aan dat zij het meeste waarde hechten aan een hulpverlener die luistert naar het gezin (Bolt, 2019). Het luisteren naar de cliënt wordt daarom ook gezien als een werkzame factor binnen de hulpverlening in de gezinnen. Cliënten oftewel ouders in de gezinnen zullen zich gehoord voelen en zullen daardoor sneller meewerken (Stam, 2019). Het goed kunnen luisteren is waarschijnlijk je belangrijkste vaardigheid als gezinswerker of hulpverlener in het algemeen. Actief luisteren vraagt om vaardigheid, maar ook

om inlevingsvermogen (Bolt, 2019). Je kunnen inleven in de problematiek van het gezin en daarop je vragen baseren.

Alliantie

Alliantie tussen ouders en hulpverleners wordt gezien als een belangrijke rol in de zorg voor jeugd. Alliantie bestaat uit een persoonlijke alliantie; een persoonlijke emotionele band die professionals aangaan met jeugd en ouderschap (Nieuwboer, 2019). Uit een onderzoek van (De Greef et al., 2017) blijkt dat er een positief verband is tussen alliantie en het resultaat tussen de hulpverlening en de betrokken gezinnen en kinderen. Het is dus belangrijk om aandacht te bieden aan de gezinnen, kinderen en de jeugdigen om de alliantie te versterken.

Veiligheid

Het thema veiligheid is een belangrijk thema in het begeleidingsproces tussen de professionals en gezinnen. Als gezinswerker ben je vaak betrokken bij gezinnen waar risico is op huiselijk geweld. Het is daarom belangrijk om contact te houden met het gezin. Door te kijken wat een stressfactor is binnen het gezin en hen zelf laten meedenken hoe dit zou kunnen worden verminderd, kan het risico op huiselijk geweld afnemen (Movisie, 2020). Er werd de afgelopen jaren meer ingespeeld op het thema 'veiligheid in opvoedsituaties'. Het is belangrijk dat een professional de veiligheid binnen een gezin goed onderzoekt en in de gaten houdt. Ten alle tijden is het belangrijk om, wanneer er signalen zijn van onveiligheid binnen een gezin, dit eerst met ouders en of verzorgers te bespreken (Gravenstijn & Aartsema, 2015). Wanneer je deze stap overslaat zou het handelen van de professional zelfs kunnen leiden tot een uithuisplaatsing, dit terwijl het gezin geen mogelijkheid heeft gehad om zelf met oplossingen te komen om de thuissituatie te verbeteren. Hulpverleners zouden gericht kunnen werken aan veiligheid in de praktijk door te praten met gezinnen over wat er wel is, niet over wat er niet is. Wanneer een hulpverlener en gezin hun aandacht kunnen richten op waar zij naartoe willen, is de kans groter dat beide partijen dit ook daadwerkelijk bereiken (Turnwell, 2012).

Basishouding

Hierboven zijn enkele vaardigheden of werkzame factoren benoemd die werkend zijn in de begeleiding tussen gezinnen en hulpverlening. Vanuit het Nederlands Jeugdinstituut worden nog enkele andere kernelementen benoemd die zouden kunnen leiden tot een positieve samenwerking van het gezin en de professional (Nederlands Jeugdinstituut, 2020):

- Betrokkenheid. Veel gezinnen hebben slechte ervaringen met autoriteiten, wat kan leiden tot wantrouwen in hulpverleners. Een vertrouwensband creëren is dus van belang.
- Transparantie en duidelijkheid. Sommige gezinnen vertrouwen niet snel iemand en om deze reden moet een hulpverlener transparant zijn over waar hij staat en wat hij zegt en doet. Doe alles in overleg met het gezin samen.
- Empowerende houding. Empowerment houdt in dat de hulpverleners de ouders als gelijkwaardig zien en aansluit bij de krachten in het gezin en deze ook activeert (Van der Stege & Zoon, 2017). Door dit duidelijk te maken aan ouders en de vragen van ouders en/of kinderen centraal te stellen kan empowerment groeien.

Een gezinsgerichte benadering

Daarnaast zijn er verschillende benaderingen die het werken met gezinnen kan ondersteunen. Zo ook de gezinsgerichte benadering. Een gezinsgerichte benadering vraagt om een bescheiden houding van de sociale professional (Noordegraaf, z.d.). De hulpverlener houdt de keuzes en waarden van het gezin in het oog en vindt samen een weg om hulp te bieden. Het gezin voert zelf de regie, dit blijft het gehele proces terugkomen en is ook van belang om steeds weer te evalueren.

Kinderen in eigen gezinnen houden (biologisch)

Voor kinderen is het van belang om rust en continuïteit te borgen zodat er kans is om hechtingsrelaties aan te gaan. Door het telkens vroegtijdig afbreken van hechtingsrelaties ontstaat er veel instabiliteit die consequenties hebben voor het gedrag van deze kinderen (Hofte et al., 2021). Die problemen uitte zich in een negatief zelfbeeld, wat een bron voor psychische problemen is en een wantrouwen tegen volwassenen (Rock et al., 2015). Uithuisgeplaatste kinderen of jongeren leggen vaak de schuld voor de uithuisplaatsing bij zichzelf neer en willen hun ouders graag beschermen of verdedigen. De loyaliteit naar hun ouders blijkt groot ondanks hun geschiedenis en problemen.

Uit onderzoek van Boyle (2017) blijkt dat gevallen waarin kinderen geen contact meer konden hebben met hun biologische ouders ze signalen van rouwverwerking lieten zien. Deze signalen uitte zich in psychische- en gedragsproblemen. Het in contact brengen met grootouders of andere biologische familieleden resulteert erin dat kinderen zich gesteund voelde en het gehele proces een plekje konden geven. Het lijkt erop dat deze relaties, met grootouders of andere familieleden, minder complex waren en als beschermende factoren werden beschouwd bij afwezigheid van een veilige gehechtheid aan biologische ouders.

Samenvatting:

Kijkend naar deelvraag één kan geconcludeerd worden het inzetten van eigen kracht kan bijdragen aan de effectiviteit van de hulpverlening, het bieden van een luisterend oor wordt gezien als een belangrijke vaardigheid. Daarnaast is het van belang om een band op te bouwen met elkaar. Veiligheid is een belangrijk thema, contact houden met het gezin en goed signalen in de gaten houden rondom huiselijk geweld of kindermishandeling is van belang als je met gezinnen samenwerkt. Door het NJI (2020) worden er enkele vaardigheden gezien als werkend die je mee kan nemen als basishouding. Door te werken met benaderingen kan je gezinnen ondersteunen, zo ook met de gezinsgerichte benadering waarin je echt aansluit bij de waarden van het gezin. Ten slotte is de literatuur duidelijk over het kinderen in eigen gezinnen laten opgroeien, kinderen hebben behoefte aan continuïteit en dit wordt verstoord door uithuisplaatsingen. Kinderen hebben het recht om zoveel mogelijk op te groeien in hun eigen gezin waar zij stabiliteit en rust kunnen ervaren

4.2 PRAKTIJKONDERZOEK

DEELVRAAG 2: WAT ZIJN VOLGENS DE VRAAGGEZINNEN EN DE KRACHTGEZINNEN WERKZAME FACTOREN BINNEN HET BEGELEIDINGSproces?

Hieronder wordt antwoord gegeven op de deelvraag: 'Wat zijn volgens de kracht- en vraaggezinnen werkzame factoren binnen het begeleidingsproces?'

Bereikbaar zijn

Alle gezinnen, de kracht- en vraaggezinnen benoemen dat bereikbaar zijn een belangrijke werkzame factor is binnen het concept krachtgezinnen.

'De bereikbaarheid is één van de pilaren die belangrijk wordt gevonden binnen krachtgezinnen' (interview 5, regel 7)

Wat voor deze vraaggezinnen helpt is dat als zij bepaalde problemen ervaren, zij snel contact kunnen leggen met het krachtgezin waaraan zij gekoppeld zijn. Dit geeft al veel steun benoemt een krachtgezin. Krachtgezinnen zijn er op de momenten dat de andere hulpverlening ophoudt. Complexe situaties binnen een gezin beperken zich ook niet tussen kantoor tijden maar bijvoorbeeld juist vroeg in de ochtend of in de avond. Dit pakken de krachtgezinnen op en de vraaggezinnen weten dat zij hen 24/7 kunnen bereiken, Een voorbeeld hiervan is dat een gezin vaak strijd had in de ochtend met haar zoon, het krachtgezin benoemde dat zij dan wel een keer konden komen om te ervaren hoe dat dan gaat in de ochtend. Moeder werd hier emotioneel van en had dit niet eerder meegemaakt met andere hulpverlening en ging er samen met het krachtgezin voor. Ook het snel en

actief reageren op appjes en belletjes wordt door de vraaggezinnen gezien als een belangrijke factor die werkt, doordat zij vaak binnen een korte tijd worden teruggebeld kunnen zij bijvoorbeeld weer wat tips krijgen en dit toepassen in hun thuissituatie. Dat korte lijntje van contact geeft de vraaggezinnen rust, ze kunnen op elk moment het krachtgezin bellen of appen en krijgen dan in korte tijd antwoord.

'Door onze ervaring met pleegzorg merkte wij hoe lastig het was, dat wanneer je een crisis hebt in de avond, je niet gelijk hulp kan ontvangen maar moet wachten tot de volgende dag' (interview 2, regel 23).

Door de eigen ervaringen van de krachtgezinnen weten zij hoe frustrerend het is als je een hulpverlener nodig hebt maar die niet bereikbaar is. Hierdoor kunnen zij zich inleven in de vraaggezinnen en dit anders invullen.

Het contact

Het contact uit zich op verschillende manieren in de begeleiding. Het varieert tussen het sturen van whatsapp berichten, videobellen, samen wandelen of bijvoorbeeld pannenkoeken bakken met de kinderen. Er wordt door de krachtgezinnen erg op de relatie ingezet zodat de gezinnen een band met elkaar kunnen opbouwen. Deze band wordt door de verschillende manieren van contact versterkt. De vraaggezinnen geven aan dat de verschillende manieren waarop het contact kan plaatsvinden hen een positief gevoel geeft omdat het niet altijd 'zakelijk' hoeft te zijn, maar ook laagdrempelig door bijvoorbeeld een whatsapp berichtje.

De eigen regie

De eigen regie stimuleren is iets wat de krachtgezinnen inzetten in de begeleiding met de vraaggezinnen. Door steeds het proces bij hen terug te leggen, gaan de vraaggezinnen aan de slag en komen zij zelf met problemen waar ze tegen aanlopen. De krachtgezinnen vinden het belangrijk dat er wordt aangesloten op de leefwereld en de hulpbehoefte van de vraaggezinnen. Het is een proces waarin de krachtgezinnen blijven zeggen dat zij de vraaggezinnen ondersteunen en er voor hen zijn, dit doen zij zodat er onderling vertrouwen ontstaat.

Maatwerk

Alle krachtgezinnen beamen dat het werken met gezinnen echt maatwerk is, er is niet één vaste methode die zij kunnen toepassen omdat elk gezin andere behoeftes heeft. Eén krachtgezin benoemd dat elk gezin zich in een unieke situatie bevindt en er daardoor gekeken moet worden wat er per gezin nodig is en dat er vooral ingespeeld wordt op wat het vraaggezin nodig heeft op het moment van hulp vragen.

Open houding

Alle krachtgezinnen geven aan dat het nodig is dat de vraaggezinnen openstaan aan het begin van het krachtgezinnen traject omdat er dan gewerkt kan worden aan de gelijkwaardige relatie en de vraaggezinnen de krachtgezinnen ruimte geven om echt 'binnen' te komen in hun thuissituatie. Volgens de krachtgezinnen is dit het begin voor een werkende samenwerking tussen beide gezinnen.

'Ja, dat is ook echt een compliment voor het gezin, ze waren heel open en vertelde alles eerlijk en open. (interview 1, regel 20).

Vergelijking andere hulpverlening (financieel)

Eén vraaggezin geeft aan dat zij het enorm vonden verschillen van de andere hulpverlening waar zij ervaring mee hebben gehad. De verschillen die zij benoemde zaten in het feit dat een krachtgezin (bijna) altijd direct bereikbaar is. Een ander aspect wat dit vraaggezin werkend vindt is het feit dat het krachtgezin écht bij hen thuis komt ook op de momenten dat de kinderen thuis zijn. Met andere hulpverlening kwam de hulpverlener op momenten dat de kinderen weg waren, zo zag diegene nooit het gehele systeem waardoor het gezin soms niet goed begrepen werd door de desbetreffende hulpverlening. Krachtgezinnen daarentegen komen op

verschillende momenten en zien zo de gehele thuissituatie, dit is ook wel intensief en spannend maar uiteindelijk werkt het zoveel beter, aldus een vraaggezin. Afgestoken tegen bestaande ambulante zorg en verblijfszorg blijkt een krachtgezin een doelmatige hulpverleningsvorm te zijn (zie bijlage E).

‘Uiteindelijk is er bij ons meer bereikt dan andere hulpverlening die wij hebben gehad de afgelopen drie jaar, hierdoor zou het financieel dus ook kunnen schelen. Je zou er winst uit kunnen halen omdat het beter werkt dan andere hulpverlening volgens ons’. (interview 5, regel R).

Samenvatting:

Naar aanleiding van het analyseren van de afgenomen interviews in de praktijk is er te concluderen dat er meerdere werkzame factoren naar voren komen die volgens kracht- en vraaggezinnen werkend zijn in de begeleiding. Als werkzame factoren is benoemd dat de bereikbaarheid wordt gezien als een belangrijke pijler binnen krachtgezinnen, het contact met elkaar, de eigen regie stimuleren van de vraaggezinnen, het beiden van maatwerk waardoor elk gezin echt als uniek wordt gezien, de open houding waaraan een vraaggezin aan moet voldoen zodat er gewerkt kan worden aan een relatie. Daarnaast wordt er geconcludeerd dat er met krachtgezinnen meer bereikt kan worden dan in met andere hulpverleningstrajecten, aldus een vraaggezin.

DEELVRAAG 3: WAT ZIJN DE ERVARINGEN VAN DE VERWIJZERS BINNEN DE GEMEENTE MET KRACHTGEZINNEN?

Voor deze deelvraag zijn twee gezinsregisseurs van de gemeente Ede geïnterviewd die betrokken zijn bij het traject van de kracht- en vraaggezinnen. Het is van belang om de gezinsregisseurs te betrekken bij het praktijkonderzoek omdat zij een deel hebben in de samenwerking met de kracht- en vraaggezinnen. Zij kennen de vraaggezinnen vaak al lang en hebben al veel hulpverlening met hen meegemaakt. Door de gezinsregisseurs te bevragen over hun ervaring met de krachtgezinnen kunnen wij onderzoek wat het hen heeft opgeleverd en wat zij zien in de begeleiding tussen deze gezinnen.

Hulpverleningsverleden

Beide gezinsregisseurs geven aan dat zij vraaggezinnen hebben aangedragen waarvan het gezin al lang en intensieve hulpverlening had. De vraaggezinnen zijn ‘hulpverleningsmoe’. Ze hebben vaak al veel trajecten doorlopen met verschillende instanties maar mocht het niet baten op de lange termijn. Ze weten vaak wat er moet gebeuren in hun gezin of situatie maar het lukt hen niet om het blijvend toe te passen. Dit zijn volgens de jeugdconsulenten gezinnen die in aanmerking komen voor het concept krachtgezinnen omdat zij baat hebben bij het laagdrempelige, consequente contact wat niet afhankelijk is van kantoortijden.

Vraaggezinnen moeten zelf de regie pakken

Een belangrijke verandering wat gezien is in de begeleiding tussen de gezinnen, is het oppakken van de regie van het vraaggezin. Door middel van het benadrukken en motiveren van de eigen kracht van het vraaggezin zien zij in dat zijzelf verantwoordelijk zijn voor de aangeboden hulp die wordt aangereikt.

Laagdrempeligheid

Volgens de jeugdconsulenten is de laagdrempeligheid van de hulpverlening een belangrijk aspect wat écht past bij krachtgezinnen. Vooral moeilijkere gezinnen, die al veel hulpverlening hebben gehad, hebben die laagdrempeligheid nodig. Deze gezinnen hebben het nodig dat er echt gekeken wordt naar het gehele gezin wat zich uit in laagdrempelig contact, niet dat er een hulverlener komt met een laptop onder haar arm en gelijk begint met aanpakken. De laagdrempeligheid uit zich in wandelingen, samen eten, samen erop uit, er is ruimte voor humor en er kan altijd gebeld of geappt worden. Doordat het krachtgezin niet alleen de professionele jas aantrekt, vallen er drempels weg waardoor er een relatie ontstaat.

Kort lijntje met elkaar

De jeugdconsulenten geven aan dat zij waarde hechten aan het korte lijntje die zij met de krachtgezinnen hebben. De jeugdconsulenten benoemen dat zij het fijn vinden dat de krachtgezinnen even een contactmoment zoeken met hen. Hierdoor blijft het lijntje kort en is er ook ruimte voor de jeugdconsulent om mee te denken. Dit omdat hij degene is die het gezin vaak al lang kent en zijn kennis kan delen met het krachtgezin.

Gelijkwaardige relatie

Er wordt gezien dat de krachtgezinnen in hun benadering naar de vraaggezinnen toe, gelijkwaardigheid uitstralen. De jeugdconsulenten zien dat er naast elkaar wordt gestaan wat zich uit in samenwerken met elkaar, doordat er wordt ingespeeld op de gelijkwaardige relatie zien de jeugdconsulenten dat er een relatie ontstaat tussen de gezinnen.

Tijdsduur krachtgezin traject

Voor het krachtgezinnen traject staat 9-12 maanden gepland, echter vinden de jeugdconsulenten dat enige vorm van tijdsafbakening niet hoort bij krachtgezinnen. De jeugdconsulenten vinden dat er tijd nodig is om elkaar te leren kennen. Vraaggezinnen zijn vaak het vertrouwen in de hulpverlening verloren en dat maakt dat kennismaken tijd kost en hierin geïnvesteerd moet worden. Kortom het is belangrijk om te blijven kijken naar wat werkt binnen de begeleiding en vanuit daar te ontdekken of er bepaalde signalen zijn die wijzen op het feit dat er een afbouw kan worden gerealiseerd. Dit is echt een traject dat volgens de jeugdconsulenten langzaam gedaan moet worden. Je kan niet zeggen; we zijn nu 12 maanden bezig, we stoppen. Daarom is het belangrijk om enige vorm van afbouw te bespreken met de kracht- en vraagzinnen, dit in samenwerking met de betrokken jeugdconsulent zodat het proces goed in de gaten gehouden kan worden en elke partij mee kan denken.

Pilotfase

Omdat het concept krachtgezinnen zich nog in de pilot fase bevindt is het belangrijk om te blijven observeren en te evalueren hoe dit loopt. Volgens een jeugdconsulent is het belangrijk om de komende jaren te focussen op datgene wat werkt tussen de gezinnen zodat je over een aantal jaar een groter plaatje voor je kan hebben met hopelijk nog meer ervaringen van kracht- en vraaggezinnen. Er mag ook ruimte zijn in de pilot fase om fouten te maken, hiervan kan worden geleerd en kan er nog beter gezien worden wat wel en niet werkt voor krachtgezinnen. Het in de gaten blijven houden van het concept krachtgezinnen is van belang voor de verdere ontwikkeling van het concept.

Samenvatting:

Kijkend naar deelvraag drie is te concluderen dat de gezinsregisseurs werkzame factoren zien in het oppakken van de eigen regie door de vraaggezinnen, de laagdrempeligheid van de hulpverlening die zorgt voor een onderlinge relatie, het korte lijntje met de gezinsregisseurs en oppassen met afbakenen van een tijdstraject en enige afbouw bespreken met betrokkenen en het structureel in de gaten houden van het concept krachtgezinnen omdat het zich nog in de pilotfase bevindt en er zo gekeken kan worden naar wat kan beter of wat gaat juist goed. Tot slot zien gezinsregisseurs krachtgezinnen als efficiënt en merken ze dat deze vorm van hulpverlening aanslaat bij de vraaggezinnen door de benoemde werkzame factoren.

DEELVRAAG 4: WELKE WERKZAME FACTOREN KOMEN UIT HET DOSSIERONDERZOEK?

Om te onderzoeken welke werkzame factoren er zijn binnen de begeleiding van de kracht- en vraaggezinnen, zijn de dossiers bekeken die betrekking hebben op het proces van de gezinnen. Het betreft drie portfolio's van de krachtgezinnen en enkele documenten die vanuit Spring Up worden aangereikt. Deze dossiers worden vergeleken met de onderzoeksresultaten die voortkomen uit deelvraag 2.

Profiel krachtgezinnen

Vanuit Spring Up is er een profiel krachtgezin opgezet (Spring Up, 2019). Deze is te vinden in bijlage A. Hierin staan vijf punten waaraan een krachtgezin moet voldoen om het werkveld in te gaan. Wat opvalt is dat er bij punt drie beschreven wordt dat zij moeten beschikken over een empathisch vermogen, kortom een mensenmens moeten zijn. Uit het praktijkonderzoek komen resultaten naar voren dat de krachtgezinnen goed kunnen luisteren, een gelijkwaardige relatie willen opbouwen waaruit een empathisch vermogen blijkt én goed bereikbaar zijn voor de vraaggezinnen.

Punt drie uit het profiel krachtgezinnen, een coachend/adviserende positie kunnen pakken, is een belangrijke werkzame factor in de begeleiding tussen de gezinnen en wordt in de praktijk ook echt gezien door beide partijen (interview 5, regel 3).

Motivatie krachtgezinnen

Uit de portfolio's van de krachtgezinnen blijkt dat zij allen een grote motivatie hebben om een kind een plek te geven waar hij/zij zichzelf kan zijn. Het woord mensenmens komt vaak voor, dit wordt omschreven als het ten alle tijden bieden van een luisterend oor, het hulpvragend gezin de ruimte geven om hun hart te luchten en te werken aan een relatie onderling. In de dossiers van de krachtgezinnen komt ook naar voren dat zij door middel van coaching in de opvoeding een uithuisplaatsing willen voorkomen. Al deze opvattingen sluiten aan op het profiel krachtgezin en worden juist ook erkent door de vraaggezinnen, die de krachtgezinnen meemaken in de praktijk.

Verleden en ervaring krachtgezinnen

Door de ervaringen die de krachtgezinnen hebben opgedaan kunnen zij spreken en begeleiden vanuit hun eigen ervaring. Hierdoor weten zij hoe het is om zelf een complexe thuissituatie te hebben of hoe het is om kinderen te begeleiden die uit een complexe thuissituatie komen. Dit zorgt ervoor dat vraaggezinnen zich gelijk voelen en dat zij weten dat er vanuit ervaring wordt meegedacht door de krachtgezinnen. Dit maakt dat vraaggezinnen zich sneller openstellen, zich veilig voelen en zich gezien en gehoord voelen door het krachtgezin.

5. CONCLUSIE

Dit onderzoek is verricht om inzichtelijk te maken welke werkzame factoren er komen uit de begeleiding tussen de kracht- en vraaggezinnen. Het onderzoek bestond uit een literatuuronderzoek, een praktijkonderzoek en een dossieronderzoek.

CONCLUSIE PER DEELVRAAG

Door middel van literatuur is er gezocht naar een antwoord op de eerste deelvraag: *‘Wat zegt de literatuur over de werkzame factoren in de begeleiding met gezinnen?’* Het volgende is volgens de literatuur belangrijk in de begeleiding van het werken met gezinnen: het uitgaan van de eigen kracht van het gezin of het individu, een luisterend oor bieden, de alliantie, de veiligheid waarborgen binnen het gezin, je basishouding, de gezinsgerichte benadering en wat mooi aansluit bij het concept krachtgezinnen is het ervoor zorgen dat het kind kan blijven opgroeien in het eigen, biologische gezin i.p.v. een uithuisplaatsing.

In de praktijk is er gezocht naar een antwoord op deelvraag twee en vier. De tweede deelvraag luidt: *‘Wat zijn volgens de vraaggezinnen en de krachtgezinnen werkzame factoren binnen het begeleidingsproces?’* Vanuit de resultaten komen de volgende factoren naar voren; bereikbaarheid van de krachtgezinnen, de regie houden bij het vraaggezin, het opbouwen van een gelijkwaardige relatie, het stimuleren van de eigen kracht van het vraaggezin en het maatwerk wat de krachtgezinnen leveren.

De derde deelvraag luidt: *‘Wat zijn de ervaringen van de verwijzers binnen de gemeente met krachtgezinnen?’* Vanuit de resultaten kwamen de volgende factoren; De betrokkenheid, het korte lijntje wat de krachtgezinnen houden met de gemeente, de gelijkwaardige relatie, het oppassen met afbakenen van de duur van het traject en de laagdrempelige vorm van hulpverlening. Ook het blijven evalueren van de pilot krachtgezinnen blijkt van belang te zijn zodat er constant gekeken kan worden naar wat wel en niet werkt t of aansluit bij krachtgezinnen.

Door middel van dossieronderzoek is er antwoord gegeven op deelvraag vier: *‘Welke werkzame factoren komen uit dossieronderzoek?’* Uit dit onderzoek kwamen de volgende factoren die opvielen: Vanuit Springup is er een profiel krachtgezin opgesteld met vijf punten waaraan een krachtgezin moet voldoen. Door de dossiers te hebben bekeken en dit te koppelen aan de literatuur-en praktijkonderzoeken, blijkt dat dit overeenkomt met elkaar. Hetgeen wat beschreven staat in het profiel krachtgezin, wordt door vraaggezinnen en de jeugdconsulenten binnen de gemeenten opgemerkt en gezien als werkzame factor voor de begeleiding tussen de gezinnen. De motivatie van de krachtgezinnen blinkt uit in de dossiers en laat zien dat zij een grote innerlijke motivatie hebben om er te zijn voor kinderen en gezinnen die het moeilijk hebben, juist ook door hun eigen ervaringen die zij hebben opgedaan in hun gehele (hulpverlenings) leven.

EINDCONCLUSIE

Met behulp van het beantwoorden van de deelvragen is er antwoord gegeven op de hoofdvraag *‘Wat zijn de werkzame factoren in het begeleidingsproces tussen vraag- en krachtgezinnen?’* Uit het onderzoek kan de conclusie worden getrokken dat de werkzame factoren in het begeleidingsproces tussen de vraag- en krachtgezinnen overeenkomen met hetgeen van de literatuur beschrijft over de werkzame factoren in de begeleiding met gezinnen. De behoefte van de krachtgezinnen om bereikbaar te zijn voor het vraaggezin, te helpen waar nodig en bovenal een relatie op te bouwen sluit aan bij hetgeen wat het vraaggezin nodig heeft, namelijk; het gevoel dat zij bij iemand terecht kunnen wanneer zij dat nodig hebben, iemand die hun problemen snapt en begrijpt maar bovenal iemand die naast hen gaat staan, op een gelijkwaardige en laagdrempelige manier. Het is een vorm van hulpverlening die aansluit op de behoefte van het vraaggezin door de laagdrempelige manier, financieel heeft het voordelen, er wordt simpelweg meer bereikt dan andere, ook langere, trajecten binnen de hulpverlening. Afgestoken tegen bestaande ambulante zorg en verblijfszorg blijkt een krachtgezin een doelmatige hulpverleningsvorm te zijn (zie bijlage E).

De opzet van het onderzoek

Voor dit onderzoek heeft de student contact gehad met krachtgezinnen, vraaggezinnen en gezinsregisseurs binnen de gemeente Ede en Westerkwartier (Groningen).

Sterke punten van het onderzoek

Zoals beschreven staat in het hoofdstuk methode-beschrijving zijn er meerdere aspecten gebruikt om de betrouwbaarheid, validiteit en de bruikbaarheid in het onderzoek te versterken. De betrouwbaarheid is gewaarborgd door gebruik te maken van brontriangulatie (Benders, 2021). Door vanuit verschillende invalshoeken informatie te verzamelen om tot een antwoord te komen op de hoofdvraag. De student heeft van tevoren vragen opgesteld en deze niet gewijzigd. Door de keuze van semigestructureerde interviews was er een mogelijkheid om dieper in te gaan op de antwoorden van de respondenten (Dingemanse, 2021).

Een andere kracht van dit onderzoek is dat er een verbinding te zien is tussen hetgeen wat de literatuur zegt en wat de uitkomsten zijn vanuit de interviews. Er zijn verschillende overeenkomsten te zien die de literatuur beschrijft maar ook wordt benoemd door de respondenten. Een voorbeeld hiervan is het versterken van de eigen kracht van de cliënt/het gezin, dit blijkt een belangrijke werkzame factor te zijn binnen het werken met gezinnen (Stam, 2019). De vraaggezinnen hebben hun eigen kracht en hun zelfvertrouwen zien groeien binnen het begeleidingsproces.

Zwakke punten van het onderzoek

Door de COVID-19 pandemie was het niet mogelijk om de respondenten persoonlijk te benaderen en konden de interviews niet fysiek worden afgenomen. Hierdoor was het ook niet mogelijk om de eerst opgestelde deelvraag *'Wat zegt video-observatie over wat werkt in de gezinnen'* uit te voeren. Voor de volledigheid van het onderzoek was het goed geweest om ook deze manier van data-analyse toe te passen, echter heeft het breed opgezette onderzoek ervoor gezorgd dat er meerdere invalshoeken waren die voor resultaten hebben gezorgd en zo was er alsnog sprake was brontriangulatie (Benders, 2021).

Het huidige onderzoek is een aanvulling op de vorige onderzoeken vanuit de Christelijke Hogeschool Ede die gericht waren op de krachtgezinnen en het opbouwen van het concept krachtgezinnen. De opgedane informatie wordt gebruikt voor de professionele leergemeenschap voor de Christelijke Hogeschool zodat alle vergaren ervaring en kennis bij elkaar blijft.

Presentatie Het onderzoek is gepresenteerd aan de opdrachtgever en verdere betrokkenen binnen de Christelijke Hogeschool of elders. De presentatie is enthousiast ontvangen en de aanbevelingen werd goed ontvangen. De presentatie is te zien in de bijlagen.

Suggesties vervolgonderzoek: Doordat er nog maar relatief weinig kracht- en vraaggezinnen zijn gestart is het advies om een volgend soortgelijk vervolgonderzoek uit te voeren wanneer het project krachtgezinnen langer gedraaid heeft om zo een vollediger beeld te krijgen van de werkzame factoren in de begeleiding tussen kracht- en vraaggezinnen.

7. AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk worden aanbevelingen beschreven die voortkomen uit de conclusies en kunnen worden toegepast in de praktijk van de krachtgezinnen. De aanbevelingen zijn uitgewerkt in het adviesrapport met een verdere toelichting en voor- en nadelen.

Aanbeveling 1: Onderzoek de afbouw van een kracht- en vraaggezinstraject.

Vanuit het praktijkonderzoek blijkt dat de gezinsregisseurs voorstander zijn van het zo min mogelijk afbakenen van een trajectduur. Voor krachtgezinnen staat een tijdsduur van 9-12 maanden, de gezinsregisseurs geven aan dat hiervan afgeweken moet kunnen worden. Vanuit een onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut (2020) blijkt dat jongeren en hun gezin waarde hechten aan een goede samenwerking waarin duidelijk is wat er van de jongeren en hun gezin verwacht wordt. De gezinnen willen weten waar zij aan toe zijn en waar zij naartoe kunnen werken.

Aanbeveling 2: Vervolgonderzoek werkzame factoren

Vanuit het literatuuronderzoek en het praktijkonderzoek zijn duidelijke factoren gekomen die als werkzaam worden gezien in de praktijk met (kracht- en vraag) gezinnen. Er wordt opgemerkt dat krachtgezinnen werken door hun laagdrempelige manier van contact leggen en het versterken van de eigen kracht bij het vraaggezin. Een aanbeveling is om een completer beeld te krijgen van wat nu passend is wat werkt binnen de krachtgezinnen door middel van vervolgonderzoek naar dit onderwerp zodat er over twee jaar een nog duidelijker beeld is van wat er werkt.

Aanbeveling 3: De werkzame factoren vastleggen in een document.

Uit het praktijkonderzoek blijkt dat er verschillende werkzame factoren van belang zijn binnen de begeleiding tussen de kracht- en vraaggezinnen. Om te zorgen dat deze werkzame factoren voldoende zichtbaar zijn en gewaarborgd worden is er een document aangemaakt in bijlage 8. Een aanbeveling is om dit document te gebruiken in de begeleiding met de kracht- en vraaggezinnen, bijvoorbeeld bij aanmelding. Ook kan dit document gebruikt worden om bij andere gemeenten in Nederland aan te geven wat maakt dat krachtgezinnen werken.

LITERATUURLIJST

Benders, L. (2021, 8 september). *Vier soorten triangulatie in je scriptie*. Scribbr. Geraadpleegd op 25 oktober 2021, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/triangulatie/>

Bolt, A. (2020b). *Het gezin centraal*. SWP.

D'Agata, S. (2019). *Werven, selecteren en ondersteunen van Krachtgezinnen*. Spring Up. Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://www.springup.nu/casussen/krachtgezinnen-2-2/>

D'Agata, S. (2019). *Werven, selecteren en ondersteunen van Krachtgezinnen*. Spring Up. Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://www.springup.nu/casussen/krachtgezinnen-2-2/>

De Greef, M., Van Hattum, M., Scholte, R., & Pijnenburg, H. (2017). *Een goede samenwerkingsrelatie*.

<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s12459-017-0047-0.pdf>

Dijkshoorn, P. (2020). *Het belang van doelstelling in de jeugdhulp: Samen op weg naar 0-doelen - Zorg voor de Jeugd*. Voor de jeugd. Geraadpleegd op 1 april 2022, van <https://voordejeugd.nl/nieuws/het-belang-van-doelstelling-de-jeugdhulp-samen-op-weg-naar-0-doelen/>

Erkelens, D., & Verboom, R. (2020). *Waarom moeilijk doen als het thuis kan?* <https://www.springup.nu/wp-content/uploads/2020/10/200922-Scriptie-2020-def.pdf>

Gravesteyn, C., & Aartsma, M. (2015). *Meer dan opvoeden* (1ste editie). Coutinho.

Hoe de coronacrisis een extra risico vormt voor huiselijk geweld. (2020). Movisie. Geraadpleegd op 10 januari 2022, van <https://www.movisie.nl/artikel/hoe-coronacrisis-extra-risico-vormt-huiselijk-geweld>

Hofte, S., Kuiper, C., Van der Helm, H., De Valk, S., & Stams, G. (2021). *Children's Rights in Secure Residential Youth Care in the Netherlands*. Brill Nijhof. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van

https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/residentiele-jeugdzorg/publicaties/chil_29_4_hofte_etal.pdf

Inleiding - Richtlijn Uithuisplaatsing. (2017, 8 augustus). Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming.

Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing/inleiding/>

Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (2019). *Kwetsbaren kinderen onvoldoende beschermd*. Rijksoverheid.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/11/07/kwetsbare-kinderen-onvoldoende-beschermd>

Jans-Beken, D. L. (2021). *Help, ik moet een HBO-scriptie schrijven* [E-book]. The Thriving Human Science Center.

Kirsten Dingemans. (2021, 26 oktober). *Soorten interviews: voor- en nadelen*. Scribbr. Geraadpleegd op 15 november 2021, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/soorten-interviews/>

Ministerie van Algemene Zaken. (2020, 18 februari). *Wanneer wordt mijn kind onder toezicht gesteld?*

Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 18 november 2021, van

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdbescherming/vraag-en-antwoord/wanneer-ondertoezichtstelling>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2020, 5 februari). *Ede zet 'krachtgezinnen' in tegen uithuisplaatsing*. Nieuwsbericht | Huiselijk Geweld. Geraadpleegd op 18 november 2021, van

<https://www.huiselijkgeweld.nl/actueel/nieuws/2020/02/05/ede-zet-%E2%80%98krachtgezinnen%E2%80%99-in-tegen-uithuisplaatsing>

Movisie. (2015). *Transitie jeugdzorg: een overzicht*. Geraadpleegd op 18 november 2021, van

<https://www.movisie.nl/artikel/transitie-jeugdzorg-overzicht>

Nederlands Jeugdinstituut. (2020). *Wat werkt bij gezinnen met meervoudige en complexe problemen?*

<https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Wat-werkt-in-hulp-aan-gezinnen-met-meervoudige-en-complexe-problemen.pdf>

Nederlands Jeugdinstituut. (2020a). *Betere zorg voor kinderen, jongeren en gezinnen in de meest kwetsbare omstandigheden en/of met de meest complexe problemen*. Geraadpleegd op 12 februari 2022, van

<https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-07/Betere-zorg-voor-kinderen-jongeren-gezinnen-in-meest-kwetsbare-omstandigheden-en-met-meest-complexe-problemen.pdf>

Nieuwboer, C. (2019). *Alliantie in ontwikkeling*. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s12451-019-00207-w.pdf>

- Nieuwboer, C. (2019b, augustus 8). *Alliantie in ontwikkeling*. Zorg+Welzijn. Geraadpleegd op 15 februari 2022, van <https://www.zorgwelzijn.nl/magazine-artikelen/alliantie-in-ontwikkeling/>
- Noordegraaf, M. (z.d.). *Werken met gezinnen* | www.bodyofknowledgesociaalwerk.nl. Body of knowledge Sociaal Werk. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.bodyofknowledgesociaalwerk.nl/werken-met-gezinnen>
- Prins, E. (2021, 27 september). *Krachtgezinnen: 'Wij zijn er op het moment dat het nodig is'*. Zorg+Welzijn. Geraadpleegd op 15 november 2021, van <https://www.zorgwelzijn.nl/krachtgezinnen-wij-zijn-er-op-het-moment-dat-het-nodig-is/>
- Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. (2019). *Inleiding - Richtlijn Uithuisplaatsing*. Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing/inleiding/>
- Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. (2019). *Inleiding - Richtlijn Uithuisplaatsing*. Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing/inleiding/>
- Rock, S., Michelson, D., Thomson, S., & Day, C. (2015). Understanding Foster Placement Instability for Looked After Children: A Systematic Review and Narrative Synthesis of Quantitative and Qualitative Evidence. *British Journal of Social Work*, 45(1), 177–203. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct084>
- Turnell, A., & Edwards, S. (z.d.) (2019) . *Veilig opgroeien*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2019). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn* (3de ed.). Coutinho.
- Van der Steege, M. (2013b). *Opgroeien van langdurige uithuisgeplaatste kinderen*. <https://www.gezinspiratieplein.nl/weten/lezen-weten/lijs-met-alle-publicaties/37-kennisagenda-langdurig-opgroeien/file>
- Van der Vurst, J., & Van der Vurst, J. (2020). *Stakeholdering*. Lannoo.
- Van Rossum Du Chattel, M. (2020, 16 september). *Duizenden kinderen worden uit huis geplaatst en dat kan zeer traumatisch zijn*. RTV Utrecht. Geraadpleegd op 25 oktober 2021, van

<https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/2085142/duizenden-kinderen-woorden-uit-huis-geplaatst-en-dat-kan-zeer-traumatisch-zijn.html>

Verhoeven, N. (2018). *Wat is onderzoek?* (6de ed.). Boom Lemma.

PROFIEL KRACHTGEZIN (SPRINGUP, 2019).

1. Kunnen positioneren en staande blijven op het complexe speelveld van tegenstelde belangen en in staat zijn daar de regie op te pakken. Krachtgezinnen moeten continu bewegen tussen de belangen van het te ondersteunen gezin en hun kind(eren) aan de ene kant en die van jeugdzorgaanbieder/gemeente aan de andere kant: de behoeftes van het gezin, versus regels/afspraken van overkoepelende instanties. Het einddoel is helder en dat te kunnen bereiken, vraagt een zekere mate van bewegingsruimte, flexibiliteit en vertrouwen. Het krachtgezin is zich bewust van de regels die er nou eenmaal zijn en heeft tegelijkertijd voldoende ruimte om maatwerk te leveren als dit nodig is. Vaak staan er meerdere, soms wel tien hulpverleners om één gezin. Het is de kunst van krachtgezinnen om dan de regie te pakken op dat complexe speelveld, zodat gezinnen het vertrouwen kunnen krijgen in iemand die hún belang vertegenwoordigt. Positioneren vraagt ook om sensitief begrenzen: • op een invoelende en duidelijke wijze 'nee' kunnen zeggen, zonder te kort door de bocht te zijn. • of aangeven dat je aan het eind van de mogelijkheden bent (t.a.v. een doel/werkwijze).

2. Empathisch vermogen, een mensenmens zijn. Het vermogen om goed te kunnen luisteren, het hele verhaal te horen. Niet alleen dat wat er concreet wordt gezegd maar ook begrijpen wat de ander bedoelt, voelt en denkt. Actieve luistervaardigheid is nodig om door het concrete gedrag heen te kunnen kijken en in contact te komen met de mens daarachter. Wat beweegt deze ouder of dit kind, wat speelt er op de achtergrond, wat proberen ze duidelijk te maken? Welke vraag wordt er eigenlijk gesteld? Wat is werkelijk nodig? Je hebt zicht op de verschillende, de tegengestelde en de onuitgesproken belangen, zodat je je eigen houding en communicatie hierop af kunt stemmen. Dit creëert ruimte om te onderhandelen, mensen in beweging krijgen en omgevings sensitiviteit te ontwikkelen en in te zetten.

3. Een coachend/adviserende positie kunnen pakken naar biologische ouders, rekening houdend met de talenten van elke ouder waar mee samengewerkt wordt. Dit talent vraagt meer dan empathisch vermogen. Het vraagt om te onderzoeken waar en hoe aan te sluiten bij de situatie waarin ouders/kinderen zich bevinden. Je hebt het vermogen om een vertaalslag te maken naar leerbaarheid en coachbaarheid op het niveau van de begeleidende ouders: steunen maar niet overnemen. Het betekent aan kunnen sluiten op sociaal/emotioneel niveau evenals op IQ-niveau. Het betekent: onderzoeken wat er goed gaat, waar de krachten en talenten zitten van dit specifieke gezin. Om van daaruit te kunnen ontwikkelen naar de gestelde doelen. Het vraagt een grote mate van "practice-whatyou-preach", evenals de zeer praktische vorm van vóórleven. Een voorbeeld is het sensitief begrenzen, maar nu als leerdoel voor de ouders. Dat zij ook leren zichzelf te begrenzen.

4. Plannen en organiseren om het resultaat waar je samen voor gaat te kunnen bereiken (actiegerichtheid en doelmatigheid); het een uitdaging vinden om bij het plan te blijven. Het vraagt flexibiliteit om te kunnen werken met "het meest haalbare" plan. Tegelijkertijd vraagt het een zekere vasthoudendheid om bij alle uitdagingen, die op je pad komen, het doel niet uit het oog te verliezen. Het is het vermogen te kunnen conformeren aan de doelen die biologische ouders schetsen voor de toekomst van hun kinderen in dit specifieke gezinsverband. Deze koppelen aan de realiteit van bestaande processen en procedures in jeugdzorgland. Het is de kunst om soms op creatieve wijze en als bruggenbouwer het onmogelijke mogelijk te maken. Uiteraard in afstemming met het inhoudelijk aanspreekpunt bij de gemeente. Over het algemeen de wijkcoach. Van belang is ook het werken aan de afbouw van het aantal uren begeleiding. Het gaat om een activerende, passende vorm vinden waarin de ouders van het hulpvragende gezin steeds meer leren de regie te pakken. Dat zij proactief handvatten vinden, die nodig zijn, om zichzelf in een positieve spiraal te plaatsen.

5. Reflecteren en leren door terug te kijken op situaties waarin je jezelf als belangrijk instrument hebt ingezet (in de spiegel kijken) en anderen kunt meenemen in hun ontwikkeling (de spiegel voorhouden). In de spiegel kijken: Het vermogen om naar je eigen aandeel te kijken in situaties die niet geheel naar wens of verwachting (zijn) verlopen. Dit betekent reflecteren op je eigen gedrag, communicatie en houding: deze kritisch onderzoeken op effectiviteit om daaruit, als dat nodig is, lering te trekken voor toekomstig handelen. Niet alleen het terugkijken, ook de snelle reflectie in het hier en nu (reflectie-in-de-actie) is van belang om snel bij te kunnen stellen als dat nodig is. De spiegel voorhouden: Focus houden op gezamenlijke resultaten, met het gewenste eindresultaat voor ogen. Dat vraagt ook opbouwend kritisch naar anderen kijken, de spiegel voorhouden en meenemen/coachen in de gewenste verandering. In de rapportages die je naar het hulpvragende gezin en naar de wijkcoach/sociaal team terugkoppelt is het van belang dat je op opbouwende wijze de uitkomst van de reflectie zichtbaar maakt. Het gaat om het aandeel van het krachtgezin en van het hulpvragende gezin, op het moment, dat iets werkt, of juist niet werkt. Je maakt de groei zichtbaar en ook de weg er naartoe.

BIJLAGE B: VRAGENLIJSTEN

Dit interview was gericht voor de krachtgezinnen en het doel was om inzichtelijk te krijgen hoe de krachtgezinnen werkte, welke eigenschappen of waarden zij inzetten en wat daarvan werkt.

Vraagsoort	Interviewvraag	Verdiepende vraag
Inleidende vraag	Voorstellen en afspraken maken over anonimiteit. Hoe bent u in aanraking gekomen met krachtgezinnen?	
Vervolg vraag	Wat waren u eerste ervaringen met de begeleiding tussen u en het krachtgezin?	
Directe vraag	Hoe ziet de begeleiding tussen u en de krachtgezinnen eruit? Kunt u hier iets meer over vertellen?	
Vervolg vraag	Zou u hier iets aan willen verbeteren en of toevoegen, zo ja wat zou dat zijn?	
Vervolg vraag	(als er iets verbeterd moet worden) Wat zou u dan graag willen zien?	
Directe vraag	Zou u krachtgezinnen aanraden bij andere mensen, zo ja waarom?	Wat maakt dat u het zou aanraden?
Directe vraag	Wat vindt u fijn in de begeleiding tussen u en het krachtgezin?	Wat maakt dat u dat fijn vindt?
Directe vraag	Welke van de volgende (kwaliteiten/waarden) ziet u terug in de begeleiding met de krachtgezinnen?	Welke spreken u aan?
Vraagsoort	Interviewvraag	Mogelijk verdiepende vraag
Inleidende vragen	Korte kennismaking en afspraken maken over anonimiteit. Wat was de reden dat jullie je hebben opgegeven als krachtgezin?	Mogelijk hierop doorvragen
Vervolg vragen	Hoe ervaren jullie de begeleiding met de vraaggezinnen?	Hoe komt dit?
Vervolg vraag	Zijn er dingen die jullie anders zouden willen zien, zoals wat bijvoorbeeld?	Hoe komt dat?

Directe vraag	Wat denkt u dat u kan meegeven aan de vraaggezinnen als krachtgezin?	Wat maakt dat u dat denkt?
Directe vraag	Welke kwaliteiten of waarden zetten jullie in als krachtgezin wat werkt in de begeleiding?	Hoe komt dat denken jullie?
Directe vraag	Wat staat centraal in de begeleiding met de vraaggezinnen?	
Vervolg vraag	Zien jullie dat dit ook werkt in de praktijk, zien jullie progressie bij de vraaggezinnen?	Wat zien jullie?
Directe vraag	Als je iets zou mogen toevoegen aan het concept krachtgezinnen, wat zou dat dan zijn?	Hoe zien jullie dat voor je?
Slot	Heeft u nog vragen en of opmerkingen?	

Dit interview was gericht op de verwijzers/gezinsregisseurs bij de gemeente Ede. Het doel was om inzichtelijk te krijgen hoe zij aankijken tegen het concept krachtgezinnen en wat zij zien 'werken' in de begeleiding tussen de gezinnen.

Vraagsoort	Interviewvraag	Verdiepende vraag
Inleidende vraag	Kennismaking en afspraken maken over anonimiteit.	
Directe vraag	Hoelang mag jij al werken met het concept krachtgezinnen?	
Vervolg vraag	Welke veranderingen heb jij gezien vanaf het moment dat het concept krachtgezinnen werd ingeleid tot nu?	
Directe vraag	Wat maakt dat krachtgezinnen onderscheiden wordt van andere hulpverlening?	
Vervolg vraag	Welke aspecten spelen hierbij mee?	
Directe vraag	Wat werkt in de begeleiding tussen de kracht – en vraaggezinnen?	Hoe komt dat denk je?
Directe vraag	Wat draagt het concept krachtgezinnen financieel bij voor de gemeente?	

BIJLAGE C: CODERINGEN

TEKSTFAGMENT	OPEN CODEREN	AXIAAL CODEREN
'Dat je er echt kan zijn op momenten dat andere hulpverlening er niet was'	Bereikbaar zijn, klaar staan voor de ander.	Bereikbaarheid
'Het zit hem in het feit dat mocht het, het vraaggezin niet lukken thuis, zij altijd kunnen bellen'	Bereikbaar zijn, bellen	Bereikbaarheid
'Je kruipt echt in het gezin en als ze dat toelaten, kun je veel bereiken'	Open opstellen, bereiken, naar elkaar toe groeien.	Dicht bij elkaar
'De doelen komen echt vanuit het vraaggezin'	Doelen, regie bij vraaggezin	Eigen regie
'We sluiten aan bij het gezin'	Aansluiten, aanpassen, regie	Eigen regie
'Ik denk dat het werkt om je eigen ervaring vanuit je werk in te zetten en mee te nemen in de gezinnen'	Eigen ervaring, gezinnen	Ervaringen
'Het is vooral dat je professionele hulp krijgt op een laagdrempelige manier en makkelijk contact'	Laagdrempelig, hulp, professionele hulp, contact maken	Contact
'Er wordt ook geholpen met praktische dingen''	Praktisch, contact	Contact
'Soms moet je direct aan de bak met bepaalde hulpverlening, nu kan je ook gewoon even je verhaal doen en dat lucht op'	Opluchting, hulpverlening, laagdrempelig	Laagdrempelig
'Je bent ook in een informele setting, je kan ook lol hebben met elkaar'	Informeel contact, humor en plezier	Laagdrempelig
'In het ene gezin kan je wel wat inzetten maar dit kan in het andere gezin totaal niet werken'	Methodisch werken, gezinnen, maatwerk geven	Maatwerk
'Elke situatie is uniek en ook elk gezin is uniek'	Uniek, maatwerk geven	Maatwerk
'Het is van belang om een afbouw te creëren in het traject'	Traject, afbouwen	Tijdsafbakening
'Blijven kijken naar wat wel werkt en niet'	Maatwerk, evalueren	Tijdsafbakening
'Goed om signalen in de gaten te gouden, zovan als dit aan de orde is kunnen we misschien langzaam afbouwen'	Afbouwen, traject, signalen	Tijdsafbakening

'Het lijntje is kort en dat is fijn'	Contact, kort lijntje	Kort lijntje
'Vooral de relatie staat op de voorgrond'	Relatie, traject	Gelijkwaardigheid
'Je ziet het in de benadering naar elkaar'	Benaderen, relatie, contact	Gelijkwaardigheid
'De gezinnen hebben al veel hulpverlening zien komen en gaan'	Hulpverlening, moe, traject	Hulpverleningsverleden
'Er wordt gewandeld, er is ruimte voor humor, de drempels vallen hierdoor weg'	Contact maken, laagdrempelig, drempels	Laagdrempelig

KRACHTGEZINNEN IN DE PRAKTIJK

AANLEIDING ONDERZOEK

- Lectoraat CHE
- Spring Up
- Toename uithuisplaatsingen
- Krachtgezinnen

PROBLEEMSTELLING

- *Het is onvoldoende duidelijk wat de werkzame factoren zijn van krachtgezinnen in de begeleiding met de vraaggezinnen, krachtgezinnen kunnen worden ingezet om uithuisplaatsing te voorkomen en laagdrempelige hulpverlening te bieden aan de vraaggezinnen.*

HOOFDVRAAG EN DEELVRAGEN

- *Wat zijn de werkzame factoren in het begeleidingsproces tussen vraag- en krachtgezinnen?*
- **Deelvraag** Wat beschrijft de literatuur over de werkzame factoren in de begeleiding met gezinnen?
- **Deelvraag** Wat zijn volgens de kracht- en vraaggezinnen werkzame factoren binnen het begeleidingsproces?
- **Deelvraag** Wat zijn de ervaringen van de verwijzers binnen de gemeente met krachtgezinnen?
- **Deelvraag** Welke werkzame factoren komen uit dossieronderzoek van de krachtgezinnen?

METHODE

- Literatuuronderzoek
- Praktijkonderzoek
- Dossieronderzoek

RESULTATEN

- **Literatuur:** Het volgende is volgens de literatuur belangrijk in de begeleiding met het werken met gezinnen: het uitgaan van de eigen kracht van het gezin of het individu, een luisterend oorbieden, de alliantie, de veiligheid waarborgen binnen het gezin, je basishouding, de gezinsgerichte benadering en wat mooi aansluit bij het concept krachtgezinnen is het ervoor zorgen dat het kind kan blijven opgroeien in het eigen, biologische gezin (p.v. een uithuisplaatsing).
- **Praktijkonderzoek, deelvraag 2:** uit de resultaten komen de volgende factoren naar voren: bereikbaarheid van de krachtgezinnen, de regie houden bij het vraaggezin, het opbouwen van een gelijkwaardige relatie, het stimuleren van de eigen kracht van het vraaggezin en het maatwerk wat de krachtgezinnen leveren.

RESULTATEN

- **Praktijkonderzoek, deelvraag 3:** vanuit de resultaten kwamen de volgende factoren: De betrokkenheid, het korte lijntje wat de krachtgezinnen houden met de gemeente, de gelijkwaardige relatie, het oppassen met afbaken van de duur van het traject en de laagdrempelige vorm van hulpverlening. Ook het blijven evalueren van de pilot krachtgezinnen blijft van belang te zijn zodat er constant gekeken kan worden naar wat wel en niet werkt of aansluit bij krachtgezinnen.
- **Dossieronderzoek, deelvraag 1:** uit Springup is er een profiel krachtgezin opgesteld met vijf punten waaraan een krachtgezin moet voldoen. Door de dossiers te hebben bekeken en dit te koppelen aan de literatuur praktijkonderzoeken, blijkt dat dit overeenkomt met elkaar. Hetgeen wat beschreven staat in het profiel krachtgezin, wordt door vraaggezinnen en de jeugdconsulenten binnen de gemeenten opgemerkt en gezien als werkzame factor voor de begeleiding tussen de gezinnen. De motivatie van de krachtgezinnen blinkt uit in de dossiers en laat zien dat zij een grote innerlijke motivatie hebben om er te zijn voor kinderen en gezinnen die het moeilijk hebben, juist ook door hun eigen ervaringen die zij hebben opgedaan in hun gehele hulpverlenings leven.

EINDCONCLUSIE

- Uit het onderzoek kan de conclusie worden getrokken dat de werkzame factoren in het begeleidingsproces tussen de vraag- en krachtgezinnen overeenkomen met hetgeen van de literatuur beschrijft over de werkzame factoren in de begeleiding met gezinnen. De behoefte van de krachtgezinnen om bereikbaar te zijn voor het vraaggezin, te helpen waar nodig en bovenal een relatie op te bouwen sluit aan bij hetgeen wat het vraaggezin nodig heeft, namelijk, het gevoel dat zij bij iemand terecht kunnen wanneer zij dat nodig hebben, iemand die hun problemen snapt en begrijpt maar bovenal iemand die naast hen gaat staan, op een gelijkwaardige en laagdrempelige manier. Het is een vorm van hulpverlening die aansluit op de behoefte van het vraaggezin door de laagdrempelige manier, financieel heeft het voordelen, er wordt simpelweg meer bereikt dan anders, tevens langere, trajecten binnen de hulpverlening.

AANBEVELINGEN

Onderzoek de afbouw van een kracht- en vraaggezinstraject.

Vervolgonderzoek werkzame factoren

De werkzame factoren vastleggen in een document.

EVALUATIE

- Hoe heb ik het ervaren?
- Vragen en of opmerkingen
- PLG

krachtgezinnen®

Bijlage: Kostenoverzicht pilot krachtgezinnen Ede en Westerkwartier

Pilot krachtgezinnen gemeente Ede februari 2021 t/m januari 2022

	start	maanden	uren	kosten totaal	extrapolatie naar jaarbasis*	gemidd. kosten /w	gemidd. uren/w
gezin A	1-2-2021	12	158	€ 13.272	€ 13.272	€ 255	3
gezin B	1-6-2021	8	93	€ 7.812	€ 11.732	€ 225	3
gezin C	1-12-2021	2	57,5	€ 4.830	€ 28.980	€ 557	7
		etmalen					
logeeropvang			5,5	€ 228			
totaal				€ 26.142			

* betreft vraaggezinnen met meer dan 1 kind; daarnaast mag verwacht worden dat uren worden afgebouwd tegen het einde van het traject, wat in dit overzicht niet is meegenomen

Verblijfskosten Ede

	kosten op jaarbasis **
pleegzorg	€ 15.000
Licht	€ 34.000
Middel	€ 60.000
Middelwaar	€ 68.000
zwaar	€ 82.000

** per kind

Pilot krachtgezinnen gemeente Westerkwartier april 2021 t/m januari 2022

	start	maanden	uren	kosten totaal	extrapolatie naar jaarbasis	gemidd. kosten /w	gemidd. uren/w
gezin D	1-4-2021	10	433 €	21.600 €	25.920	498	10
gezin E	1-6-2021	7	303 €	15.120 €	25.920	498	10
gezin F	1-8-2021	6	130 €	6.480 €	12.960	249	5
totaal			€	43.200			